

ZAKON O ZAŠTITI JEDNAKOSTI I ZABRANI DISKRIMINACIJE*

I. OSNOVNE ODREDBE

Predmet Član 1

Ovim zakonom uređuju se zaštita i promocija jednakosti radi stvaranja uslova za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštita od diskriminacije po osnovu, rasnog ili etničkog porijekla, boje kože, nacionalne ili društvene pripadnosti, jezika, vjere ili uvjerenja, političkog ili drugog mišljenja, pola ili prilagođavanja pola i/ili polnih karakteristika, roda ili rodnog identiteta, seksualne orijentacije, genetskih svojstava, zdravstvenog stanja, invalidnosti, starosne dobi, imovnog stanja, bračnog ili porodičnog stanja, životnog partnerstva, pripadnosti grupi, političkoj partiji ili drugoj organizaciji, kao i drugih ličnih svojstava.

Odnos sa drugim zakonima Član 2

Na zaštitu i promociju jednakosti i zaštitu od diskriminacije primjenjuju se i odredbe drugih zakona kojima se uređuju zaštita i zabrana od diskriminacije po pojedinim osnovama ili u vezi sa ostvarivanjem pojedinih prava, kao i promocija jednakosti.

U slučaju da je drugim zakonom propisan manji obim zaštite prava nego što je propisano ovim zakonom, primjenjivaće se ovaj zakon.

Pojam diskriminacije Član 3

Diskriminacijom se smatra svako nepovoljno postupanje lica ili grupe lica prema licu ili grupi lica u odnosu na druga lica ili grupe lica zbog postojanja, odnosno pretpostavke postojanja bilo kojeg osnova iz člana 1 ovog zakona.

Diskriminacijom se smatra i stavljanje lica u nepovoljniji položaj po osnovu ličnog svojstva srodnika ili drugog lica sa kojim je u ličnom odnosu ili sa njim povezanog lica, koje predstavlja osnov diskriminacije iz člana 1 ovog zakona, ali i u slučaju povezanosti sa drugim licem kad lični odnos ne postoji.

Područje primjene Član 4

Zabrana diskriminacije odnosi se na državne organe, organe državne uprave, organe lokalne samouprave i organe lokalne uprave i pravna lica koja vrše javna ovlašćenja (u daljem tekstu: organi), privredna društva, druga pravna lica, preduzetnike i fizička lica u javnom i privatnom sektoru (u daljem tekstu: drugi subjekti), u odnosu na:

- 1) pristup zapošljavanju, samozapošljavanju i zanimanje, uključujući kriterijume selekcije i uslove zapošljavanja, bez obzira na vrstu djelatnosti i na svim profesionalnim nivoima;
- 2) uslove rada i prava iz radnog odnosa, naročito zaradu i otkaz, uslove prilikom zapošljavanja, kao i napredovanje na poslu;
- 3) sisteme socijalnog osiguranja po osnovu pola u odnosu na:
 - područje primjene i uslova pristupa tim sistemima;
 - obavezu uplaćivanja doprinosa i obračun doprinosa;
 - obračun davanja uključujući pripadajuća uvećanja po osnovu bračnog supružnika i izdržavanog lica i uslove koji određuju trajanje i zadržavanje prava na davanje;
- 4) sisteme socijalnog osiguranja koji pružaju zaštitu od sljedećih rizika: bolesti, invaliditeta, starosti, prijevremene penzije, nesreće na radu i profesionalnih bolesti, nezaposlenosti;

- 5) troškove povezane sa trudnoćom i majčinstvom u premijama i davanjima pojedinaca;
- 6) sistem osiguranja i povezanih finansijskih usluga, uzimajući u obzir aktuarske faktore prilikom izračunavanja premija i drugih davanja, kad se koristi pol kao faktor koji dovodi do razlika u pojedinačnim premijama i davanjima;
- 7) pristup svim oblicima stručnog obrazovanja, osposobljavanja i usavršavanja i prekvalifikacija uključujući i praktično radno iskustvo;
- 8) javni i politički život;
- 9) obrazovanje, vaspitanje, nauku i sport;
- 10) socijalno osiguranje, socijalnu i dječju zaštitu i stanovanje;
- 11) pristup zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti;
- 12) postupanje pred tim organima i drugim subjektima;
- 13) medije i marketing;
- 14) kulturu i umjetnost;
- 15) pristup i nabavku roba i usluga, objektima i površinama van područja privatnog i porodičnog života;
- 16) osnivanje, opremanje ili proširenje preduzetničke djelatnosti ili pokretanje ili proširenje bilo kog drugog oblika samostalne djelatnosti, uključujući situaciju supružnika i partnera u zajednici života lica istog pola samozaposlenih radnika;
- 17) uslove za osnivanje privrednog društva između supružnika ili partnera u zajednici života lica istog pola kad i u mjeri u kojoj je to priznato zakonom, ne mogu biti restriktivniji od uslova za osnivanje privrednog društva između drugih lica;
- 18) članstvo i aktivnosti u sindikalnim organizacijama, organizacijama civilnog društva ili drugim organizacijama čiji su članovi nosioci određenih profesija, uključujući benefite koje ostvaruju na osnovu članstva u tim organizacijama.

Zaštita od diskriminacije

Član 5

Pravo na zaštitu od diskriminacije pripada svim fizičkim i pravnim licima.

Pravo na naknadu štete

Član 6

Lice koje je diskriminisano ima pravo na naknadu štete (reparaciju, uključujući priznanje, kompenzaciju i restituciju) u skladu sa zakonom kojim se uređuju obligacioni odnosi, pri čemu obezbijeđena naknada mora biti djelotvorna, srazmjerna i odvrćajuća.

Pozitivne mjere za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštite lica od diskriminacije

Član 7

Organi i drugi subjekti donose, odnosno uvode i sprovode, u okviru svojih nadležnosti i ovlašćenja, propise i posebne mjere koje su usmjerene na stvaranje uslova za ostvarivanje jednakih mogućnosti i zaštite lica od diskriminacije po bilo kojem osnovu iz člana 1 ovog zakona i lica koja su diskriminisana po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona.

Mjere iz stava 1 ovog člana primjenjuju se srazmjerno potrebama i mogućnostima kao razumno, objektivno i proporcionalno sredstvo za otklanjanje diskriminacije u praksi i traju do ostvarenja ciljeva koji su tim mjerama utvrđeni.

U cilju obezbjeđivanja pune jednakosti u praksi, princip jednakog postupanja ne sprečava organe i druge subjekte da zadrže ili usvoje posebne mjere za sprečavanje ili nadoknadu nedostataka povezanih sa bilo kojim od osnova iz člana 1 ovog zakona.

Saradnja

Član 8

U cilju promovisanja principa jednakog postupanja, organi državne uprave sarađuju sa sindikalnim i drugim organizacijama, udruženjima, nevladinim organizacijama, ustanovama, institucijama i pravnim licima, koja se bave promocijom jednakosti, zaštitom ljudskih prava i sloboda, borbom protiv diskriminacije i zaštitom grupa kod kojih postoji rizik od diskriminacije, kao i pružanjem pravne, socijalne ili druge pomoći licima koja su izložena diskriminaciji.

Upotreba rodno osjetljivog jezika

Član 9

Izrazi koji se u ovom zakonu koriste za fizička lica u muškom rodu podrazumijevaju iste izraze u ženskom rodu.

II. OBLICI DISKRIMINACIJE

Neposredna i posredna diskriminacija

Član 10

Neposredna diskriminacija postoji kad se prema licu ili grupi lica, u istoj ili uporedivoj situaciji u odnosu na drugo lice ili grupu lica, nepovoljnije postupa, aktom, radnjom ili nečinjenjem, po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona.

Posredna diskriminacija postoji ako prividno neutralna odredba zakona, drugog propisa ili drugog akta, kriterijum ili praksa tretira ili bi mogla tretirati lice ili grupu lica nepovoljnije u odnosu na druga lica ili grupu lica, po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona, osim ako je ta odredba, kriterijum ili praksa objektivno i razumno opravdana zakonitim ciljem, uz upotrebu sredstava koja su primjerena i neophodna za postizanje tog cilja.

Razumno prilagođavanje za lica sa invaliditetom

Član 11

Kako bi se garantovalo poštovanje načela jednakog postupanja u odnosu na lica sa invaliditetom, obezbjeđuje se razumno prilagođavanje njihovim posebnim potrebama.

Organ i drugi subjekt koji pruža usluge ili omogućava pristup javnim prostorima licu sa invaliditetom obezbjeđuje:

- pristup infrastrukturi, prostoru i opremi ili
- prilagođavanje radnog vremena, raspodjelu radnih zadataka ili obezbjeđivanje resursa za obuku ili integraciju ili
- korišćenje javno dostupnih resursa na drugi način ili
- učestvovanje u javnom i društvenom životu ili
- pristup radnom mjestu i odgovarajućim uslovima rada koje ne predstavljaju nesrazmjeran i

neprimjeren teret, a potrebne su u konkretnim slučajevima kako bi se tom licu garantavalo uživanje ili ostvarivanje svih ljudskih prava i sloboda na jednakim osnovama, pri čemu se taj teret neće smatrati nesrazmjernim ako se u dovoljnoj mjeri podrži postojećim mjerama za zaštitu lica sa invaliditetom.

Neobezbjeđivanje razumnog prilagođavanja za lica sa invaliditetom smatra se oblikom diskriminacije.

Uznemiravanje

Član 12

Uznemiravanje lica ili grupe lica po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona je svako neželjeno ponašanje, uključujući i uznemiravanje putem audio i video nadzora, mobilnih uređaja, društvenih mreža i interneta, koje ima za cilj ili čija je posljedica povreda dostojanstva tog lica odnosno grupe lica, izazivanje straha, osjećaja poniženosti ili uvrijeđenosti ili stvaranje neprijateljskog, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja i smatra se diskriminacijom.

Segregacija

Član 13

Segregacija je svaki akt, radnja ili propuštanje da se izvrši radnja, kojima se vrši prisilno ili sistemsko razdvajanje ili razlikovanje lica po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona i smatra se diskriminacijom.

Govor mržnje

Član 14

Govor mržnje podrazumijeva upotrebu jednog ili više posebnih oblika izražavanja - zagovaranje, promociju ili podsticanje ocrnjivanja, mržnje ili klevetanja lica ili grupe lica, kao i svako uznemiravanje, uvredu, negativnu stereotipizaciju, stigmatizaciju ili prijetnju licu ili grupi lica po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona i svako opravdavanje svih ovih oblika izražavanja mržnje i netrpeljivosti, ksenofobiju, homofobiju, transfobiju, rasnu mržnju, antisemitizam ili ostale oblike izražavanja mržnje zasnovane na netoleranciji, uključujući i netoleranciju izraženu u formi nacionalizma, diskriminacije i neprijateljstva protiv manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

Pomaganje, davanje instrukcija i najavljena namjera vršenja diskriminacije

Član 15

Diskriminacijom se smatra i pomaganje, davanje instrukcija i podsticanje lica ili grupe lica na diskriminaciju, udruživanje radi diskriminacije, kao i najavljena namjera da se određeno lice ili grupa lica diskriminiraju po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona.

Teži oblici diskriminacije

Član 16

Težim oblicima diskriminacije, po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona, smatra se diskriminacija:

- 1) učinjena prema istom licu ili grupi lica po više osnova iz člana 1 ovog zakona, na način da se mogu razlikovati (višestruka diskriminacija);
- 2) učinjena prema istom licu ili grupi lica po više osnova iz člana 1 ovog zakona koji međusobno djeluju u isto vrijeme na način da se ne mogu razdvojiti (interseksijska diskriminacija);
- 3) učinjena više puta prema istom licu ili grupi lica (ponovljena diskriminacija);
- 4) učinjena u dužem vremenskom periodu prema istom licu ili grupi lica (produžena diskriminacija);
- 5) učinjena na sveobuhvatan način i u kontinuitetu i duboko ukorijenjena u društvenom ponašanju, protiv grupe lica, pa i putem zakonskih pravila, politike, prakse ili kroz preovlađujuće kulturne stavove u javnom ili privatnom sektoru koji stvaraju relativne nepovoljnosti za određene grupe lica i privilegije za druge grupe lica (sistemska diskriminacija);
- 6) učinjena propagiranjem putem medija, kao i ispisivanjem i isticanjem sadržaja i simbola diskriminatorne sadržine na javnim mjestima;
- 7) koja ima naročito teške posljedice po lice koje je diskriminisano, odnosno grupu lica ili po njihovu imovinu.

Teži oblici diskriminacije iz stava 1 ovog člana smatraju se otežavajućim okolnostima o kojima će sud voditi računa prilikom odmjeraivanja kazne i utvrđivanja visine naknade štete.

Zaštita od viktimizacije

Član 17

Niko ne može da trpi štetne posljedice zbog prijavljivanja diskriminacije, davanja iskaza pred nadležnim organom ili nuđenja dokaza u postupku u kojem se ispituje slučaj diskriminacije (u daljem tekstu: zaštita od viktimizacije).

Zaštita od viktimizacije odnosi se na lice koje odbije naređenje za diskriminatorno postupanje.

Zaštita od viktimizacije odnosi se i na lice koje podiže svijest o žalbama vezanim za diskriminaciju ili pruža podršku podnosiocima žalbi.

Lice iz st. 1, 2 i 3 ovog člana zaštićeno je od bilo kojeg štetnog postupanja ili posljedice kao reakcije na prijavu ili učešće u postupku koji se vodi u cilju provjere kršenja načela zabrane diskriminacije.

Postupanja koja se ne smatraju diskriminacijom

Član 18

Neće se smatrati diskriminacijom, u smislu člana 10 ovog zakona, nepovoljnije postupanje prema licu, odnosno grupi lica u odnosu na druga lica ili grupe lica:

- 1) kad je takvo postupanje propisano zakonom radi očuvanja zdravlja i bezbjednosti građana, održavanja javnog reda i mira, prevencije krivičnih djela i zaštite prava i sloboda drugih, ako su upotrijebljena sredstva primjerena i nužna za postizanje nekog od tih ciljeva u demokratskom društvu i srazmjerna cilju koji se tim postupanjem treba postići;
- 2) prilikom primjene posebnih mjera ograničenog trajanja koje su usmjerene na stvaranje uslova za ostvarivanje nacionalne, rodne i ukupne ravnopravnosti i zaštite lica ili grupe lica koja su po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona u nejednakom položaju, kad se te mjere zasnivaju na odredbama zakona, podzakonskih akata, programa ili odluka u cilju poboljšanja položaja manjinskih naroda ili drugih manjinskih nacionalnih zajednica, vjerskih, jezičkih ili drugih manjina ili drugih grupa lica ili lica diskriminiranih po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona;
- 3) prilikom obavljanja profesionalnih aktivnosti, odnosno pravljenja razlike, isključenja ili davanja prvenstva zbog prirode određenog posla kod kojeg lično svojstvo lica predstavlja stvarni i odlučujući uslov obavljanja posla, ako je svrha koja se time želi postići opravdana i taj uslov srazmjeran toj svrsi;
- 4) prilikom obavljanja profesionalnih aktivnosti, učlanjenja i zasnivanja radnog odnosa u vjerskim zajednicama i drugim organizacijama, odnosno djelovanja lica koje je u skladu sa vjerskim učenjem, obredima i poslovima vjerske zajednice, kao i druge javne ili privatne organizacije čiji se sistem vrijednosti zasniva na vjerskom učenju ili uvjerenju, a koja djeluje u skladu sa Ustavom i zakonom, ako tako zahtijeva vjersko učenje ili uvjerenje, a zbog prirode tih aktivnosti ili okolnosti u kojima se obavljaju, vjersko učenje ili uvjerenje predstavlja istinski, zakonit i opravdan uslov za obavljanje posla;
- 5) na osnovu starosne dobi, ako su primijenjene mjere propisane zakonom primjerene i nužne za postizanje nekog od ciljeva u demokratskom društvu, uključujući legitimnu politiku zapošljavanja, ciljeve tržišta rada i profesionalne obuke i srazmjerne cilju koji se tim mjerama treba postići;
- 6) prilikom pristupa i nabavke roba i usluga, objektima i površinama van područja privatnog i porodičnog života ako je taj pristup namijenjen isključivo ili prvenstveno pripadnicima jednog pola odnosno roda ili licima sa invaliditetom, kad je takvo postupanje objektivno i razumno opravdano legitimnim ciljem, a upotrijebljena sredstva primjerena i nužna za postizanje tog cilja;
- 7) utvrđivanjem najniže ili najviše starosne granice, profesionalnog iskustva, odnosno stepena obrazovanja kao uslova za zasnivanje radnog odnosa ili kao uslova za sticanje drugih prava iz radnog odnosa, u skladu sa posebnim propisima;
- 8) utvrđivanjem primjerene najviše starosne granice kao razloga za prestanak radnog odnosa u skladu sa uslovima za sticanje prava na starosnu penziju, pri čemu transrodne žene stiču pravo na penziju kao cisrodne žene;
- 9) na osnovu državljanstva u skladu sa posebnim propisima.

Izuzeci iz stava 1 tač. 1 i 3 ovog člana ne primjenjuju se na osnovu rasnog ili etničkog porijekla.

Izuzeci iz stava 1 ovog člana tumače se srazmjerno cilju i svrsi zbog kojih se utvrđuju, ako su sredstva za postizanje tog cilja srazmjerna i neophodna.

III. ZAŠTITNIK LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA

Nadležnost Zaštitnika

Član 19

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore (u daljem tekstu: Zaštitnik) nadležan je da:

- 1) postupa po pritužbama zbog diskriminatornog postupanja organa i/ili drugih subjekata i preduzima mjere i radnje za otklanjanje diskriminacije i zaštitu prava diskriminisanog lica, ako nije pokrenut sudski postupak;
- 2) podnosiocu pritužbe koji smatra da je diskriminisan od strane organa, odnosno drugog subjekta daje potrebna obavještenja o njegovim pravima i obavezama, kao i mogućnostima sudske i druge zaštite;
- 3) sprovodi postupak mirenja lica koje smatra da je diskriminirano, uz njegov pristanak i organa, odnosno drugog subjekta na koje se odnosi pritužba zbog diskriminacije;
- 4) pokrene postupak za zaštitu od diskriminacije pred sudom ili se u tom postupku pojavi kao umješak kad stranka učini vjerovatnim, a Zaštitnik procijeni da:
 - je postupanjem tuženog izvršena diskriminacija po istom osnovu prema grupi lica sa istim ličnim svojstvima,
 - bi posljedice nejednakog postupanja bile takve prirode da mogu prouzrokovati sistemske povrede načela zabrane diskriminacije, a naročito tešku povredu dostojanstva ličnosti, ili
 - bi se lice koje traži zaštitu od diskriminacije moglo na drugi način dovesti u naročito nepovoljan položaj po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona;
- 5) upozorava javnost na pojavu težih oblika diskriminacije;
- 6) vodi posebnu evidenciju o podnijetim pritužbama u vezi sa diskriminacijom;
- 7) prikuplja i analizira podatke o slučajevima diskriminacije;
- 8) preduzima aktivnosti radi promocije jednakosti;
- 9) izvještava Skupštinu Crne Gore, u okviru godišnjeg izvještaja i kroz posebne izvještaje, o sprovedenim aktivnostima na zaštiti od diskriminacije i promociji jednakosti i
- 10) vrši i druge poslove u vezi zaštite od diskriminacije propisane zakonom kojim se uređuju nadležnost, ovlašćenja, način rada i postupanje Zaštitnika.

Podnošenje pritužbe

Član 20

Svako ko smatra da je diskriminisan aktom, radnjom ili nepostupanjem organa, odnosno drugog subjekta može se obratiti pritužbom Zaštitniku samostalno ili preko punomoćnika.

Pritužbu iz stava 1 ovog člana Zaštitniku mogu podnijeti i organizacije ili pojedinci koji se bave zaštitom ljudskih prava, uz saglasnost diskriminisanog lica ili grupe lica.

Postupanje po pritužbama iz st. 1 i 2 ovog člana sprovodi se u skladu sa propisima kojima se uređuje način rada Zaštitnika, ako ovim zakonom nije drukčije propisano.

IV. SUDSKA I ADMINISTRATIVNA ZAŠTITA

Postupak pred sudom

Član 21

Svako ko smatra da je povrijeđen diskriminatornim postupanjem organa, odnosno drugog subjekta ima pravo na zaštitu pred sudom i zaštitu u upravnom sporu, kao i pravo na mirno rješavanje spora u skladu sa zakonom i nakon prestanka pravnog odnosa u okviru kojeg se navodi da je došlo do diskriminacije.

Postupak se pokreće tužbom ili predlogom za mirno rješavanje spora.

Na postupak iz stava 2 ovog člana se primjenjuju odredbe zakona kojim se uređuje parnični postupak i zakona kojim se uređuje upravni spor, ako ovim zakonom nije drukčije propisano.

Postupak iz stava 2 ovog člana je hitan.

U sporu za zaštitu od diskriminacije revizija je uvijek dozvoljena.

Stranke će, kad god je to moguće, nastojati da spor riješe sporazumno prije pokretanja sudskog ili drugog postupka.

Stranke se mogu sporazumjeti o predmetu spora tokom cijelog postupka.

Mjesna nadležnost

Član 22

U postupku za zaštitu od diskriminacije mjesno je nadležan, pored suda opšte mjesne nadležnosti, i sud na čijem području je prebivalište, odnosno sjedište tužioca.

Tužba

Član 23

Tužbom iz člana 21 stav 2 ovog zakona može se tražiti i:

- 1) utvrđenje da je tuženi diskriminatorски postupao prema tužiocu;
- 2) zabrana vršenja radnje od koje prijeti diskriminacija, odnosno zabrana ponavljanja radnje diskriminacije;
- 3) uklanjanje posljedica diskriminatorskog postupanja;
- 4) naknada štete, u skladu sa zakonom;
- 5) objavljivanje u medijima presude kojom je utvrđena diskriminacija, na trošak tuženog;
- 6) poništenje diskriminatornog upravnog akta ili druge upravne radnje.

U slučajevima iz stava 1 ovog člana tužbeni zahtjev može se istaći zajedno sa zahtjevima za zaštitu prava o kojima se odlučuje u parničnom postupku, ako su ovi zahtjevi u međusobnoj vezi i zasnivaju se na istom činjeničnom i pravnom osnovu.

Privremene mjere

Član 24

Prije pokretanja ili u toku postupka po tužbi iz člana 21 stav 2 ovog zakona sud može, na predlog stranke, odrediti privremene mjere.

U predlogu za određivanje privremene mjere mora se učiniti vjerovatnim da je mjera potrebna da bi se spriječila opasnost od nastupanja nenadoknadive štete, a naročito teške povrede prava na jednako postupanje ili spriječilo nasilje.

O predlogu za određivanje privremene mjere sud je dužan da donese odluku bez odlaganja.

Na postupak iz stava 1 ovog člana shodno se primjenjuju odredbe zakona kojim se uređuje izvršni postupak.

Teret dokazivanja

Član 25

Ako tužilac iznese činjenice iz kojih se može pretpostaviti da je postojala neposredna ili posredna diskriminacija, na tuženom je da dokaže da nije došlo do kršenja načela jednakog postupanja.

Pravilo o teretu dokazivanja iz stava 1 ovog člana primjenjuje se i u postupanju za zaštitu od diskriminacije kod Zaštitnika.

Kolektivna tužba za zaštitu od diskriminacije

Član 26

Organizacija, tijelo ili druga ustanova osnovana u skladu sa zakonom, koja se u okviru svoje djelatnosti bavi zaštitom od diskriminacije određene grupe lica ili koja ima opravdan interes za zaštitu prava i interesa određene grupe lica može podnijeti tužbu iz člana 23 stav 1 tač. 1, 2, 3 i 5 ovog zakona ako iznese činjenice iz kojih se može pretpostaviti da je postupanjem tuženog povrijeđeno pravo na jednako postupanje prema većem broju lica koja uglavnom pripadaju grupi čija prava tužilac štiti.

Tužba iz stava 1 ovog člana može se podnijeti samo uz pisani pristanak grupe lica.

Izuzetno od stava 2 ovog člana, tužba iz stava 1 ovog člana može se podnijeti i bez pisanog pristanka grupe lica ako nije poznat identitet lica koja pripadaju toj grupi i ako je to u cilju promovisanja interesa zaštićenih grupa ili zaštite ljudskih prava.

Postojeća parnica i srodne parnice

Član 27

Dok teče postupak po tužbi iz člana 26 ovog zakona ne može se pokretati drugi postupak za zaštitu od diskriminacije u pogledu istog zahtjeva protiv istog tuženog.

Pokretanje ili vođenje postupka po tužbi iz člana 26 ovog zakona ne sprečava diskriminisanu grupu lica da pred nadležnim sudom pokrene postupak za naknadu štete iz člana 23 stav 1 tačka 4 ovog zakona.

Učešće umješaka

Član 28

U postupku po tužbi iz člana 21 stav 2 ovog zakona može se kao umješak na strani tužioca pridružiti organizacija, tijelo ili druga ustanova iz člana 26 stav 1 ovog zakona, kao i drugo lice koje se u okviru svoje djelatnosti bavi zaštitom od diskriminacije lica ili određene grupe lica o čijim se pravima odlučuje u postupku.

O učešću umješaka iz stava 1 ovog člana odlučuje sud u skladu sa zakonom kojim se uređuje parnični postupak.

Sud će prihvatiti učešće umješaka iz stava 1 ovog člana samo uz pristanak tužioca.

Umješak iz stava 1 ovog člana može preduzimati radnje u postupku i ima u postupku sva prava koja pripadaju umješaku u skladu sa zakonom kojim se uređuje parnični postupak.

Obavješćavanje Zaštitnika

Član 29

Podnosilac tužbe iz člana 21 stav 2 ovog zakona koji je podnio i pritužbu Zaštitniku dužan je da pisanim putem obavijesti Zaštitnika o pokretanju sudskog postupka.

V. EVIDENCIJA

Vođenje evidencije

Član 30

Sudovi, državna tužilaštva, organizaciona jedinica organa državne uprave nadležnog za unutrašnje poslove koja vrši policijske poslove i organi koji vrše inspekcijski nadzor dužni su da vode posebnu evidenciju o podnijetim prijavama, pokrenutim postupcima i donijetim odlukama iz svoje nadležnosti u vezi sa diskriminacijom.

Podatke iz evidencije iz stava 1 ovog člana organi iz stava 1 ovog člana dužni su da dostave Zaštitniku, najkasnije do 31. januara tekuće godine za prethodnu godinu, a na zahtjev Zaštitnika i za određeni kraći period u toku tekuće godine.

Bliži sadržaj i način vođenja evidencije iz stava 1 ovog člana propisuje organ državne uprave nadležan za ljudska i manjinska prava.

Zaštita ličnih podataka

Član 31

Na zaštitu ličnih podataka koje sadrži evidencija iz člana 30 ovog zakona primjenjuje se zakon kojim se uređuje zaštita podataka o ličnosti.

VI. NADZOR

Nadzor nad sprovođenjem zakona

Član 32

Nadzor nad sprovođenjem ovog zakona i propisa donijetih za sprovođenje ovog zakona vrši organ državne uprave nadležan za ljudska i manjinska prava.

Inspekcijski nadzor

Član 33

Inspekcijski nadzor u odnosu na diskriminaciju u oblasti rada, zapošljavanja, zaštite i zdravlja na radu, zdravstvene zaštite, obrazovanja, socijalne i dječje zaštite, građevinarstva, saobraćaja, turizma i u drugim oblastima vrše inspekcije nadležne za te oblasti, u skladu sa zakonom kojim se uređuje inspekcijski nadzor i posebnim zakonom.

Posebna ovlašćenja

Član 34

Kad se u postupku inspekcijskog nadzora utvrdi da je povrijeđen zakon ili drugi propis, pored ovlašćenja propisanih zakonom, inspektor je ovlašćen da na zahtjev lica koje smatra da je diskriminisano, a koje je pokrenulo postupak za zaštitu od diskriminacije kod nadležnog suda, privremeno odloži izvršenje rješenja, drugog akta ili radnje subjekta nadzora, do donošenja pravosnažne odluke suda.

Zahtjev iz stava 1 ovog člana može se podnijeti u roku od 15 dana od dana pokretanja postupka za zaštitu od diskriminacije kod nadležnog suda.

O zahtjevu iz stava 1 ovog člana inspektor je dužan da odluči u roku od osam dana od dana podnošenja zahtjeva.

VII. KAZNE NE ODREDBE

Član 35

Novčanom kaznom u iznosu od 1.000 eura do 20.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice, ako:

- 1) ne postupi u skladu sa članom 10 ovog zakona;
- 2) vrši svako neželjeno ponašanje, uključujući i uznemiravanje putem audio i video nadzora, mobilnih uređaja, društvenih mreža i interneta, koje ima za cilj ili čija je posljedica povreda ličnog dostojanstva, izazivanje straha, osjećaja poniženosti ili uvrijeđenosti ili stvaranje neprijateljskog, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja (član 12 stav 1);
- 3) vrši segregaciju svakim aktom, radnjom ili propuštanjem da se izvrši radnja, kojima se vrši prisilno ili sistemsko razdvajanje ili razlikovanje lica po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona (član 13);
- 4) upotrijebi jedan ili više posebnih oblika izražavanja - zagovaranje, promociju ili podsticanje ocrnjivanja, mržnje ili klevetanja lica ili grupe lica, kao i svako uznemiravanje, uvredu, negativnu stereotipizaciju, stigmatizaciju ili prijetnju licu ili grupi lica po nekom od osnova iz člana 1 ovog zakona i svako opravdavanje svih ovih oblika izražavanja mržnje i netrpeljivosti, ksenofobiju, homofobiju, transfobiju, rasnu mržnju, antisemitizam ili ostale oblike izražavanja mržnje zasnovane na netoleranciji, uključujući i netoleranciju izraženu u formi nacionalizma, diskriminacije i neprijateljstva protiv manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica (član 14);
- 5) prouzrokuje licu štetne posljedice zbog prijavljivanja slučaja diskriminacije, davanja iskaza pred nadležnim organom ili nuđenja dokaza u postupku u kojem se ispituje slučaj diskriminacije (član 17 stav 1);

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu, državnom organu, organu državne uprave, organu lokalne samouprave i organu lokalne uprave novčanom kaznom u iznosu od 500 eura do 2.000 eura.

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i preduzetnik novčanom kaznom u iznosu od 300 eura do 6.000 eura.

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se fizičko lice novčanom kaznom u iznosu od 150 eura do 2.000 eura.

Član 36

Novčanom kaznom u iznosu od 100 eura do 2.000 eura kazniće se odgovorno lice u državnom organu, organu državne uprave i organu lokalne uprave ako:

- 1) ne vodi posebnu evidenciju o podnijetim prijavama, pokrenutim postupcima i donijetim odlukama iz svoje nadležnosti u vezi sa diskriminacijom (član 30 stav 1);
- 2) podatke iz posebne evidencije ne dostavi Zaštitniku u rokovima propisanim članom 30 stav 2 ovog zakona.

Član 37

Novčani iznosi utvrđeni ovim zakonom biće usklađivani svakih pet godina u skladu sa stopom inflacije, kako je utvrđeno zvaničnim indeksom inflacije koji objavljuje organ uprave nadležan za poslove statistike, a u skladu sa zakonom kojim se uređuju prekršaji.

Usklađivanje iznosa vršiće se primjenom procentualne promjene indeksa inflacije u prethodnih pet godina. Ovo usklađivanje će se automatski primijeniti, bez potrebe za daljom zakonodavnom izmjenom, prvog dana godine koja slijedi nakon završetka petogodišnjeg perioda.

Ako indeks inflacije nije dostupan ili organ uprave nadležan za poslove statistike prestane da objavljuje takav indeks, usklađivanje će se vršiti na osnovu alternativne mjere inflacije ili promjena cijena koje nadležni organ smatra prikladnim.

Usklađeni novčani iznosi, nakon indeksacije, primjenjivaće se od datuma usklađivanja i važiće do sljedeće planirane indeksacije.

Član 38

Za prekršaje iz čl. 35 i 36 ovog zakona može se, samostalno ili uz novčanu kaznu izreći jedna ili više zaštitnih mjera:

- 1) oduzimanje predmeta;
- 2) zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti;
- 3) javno objavljivanje odluke;
- 4) uklanjanje objavljenog sadržaja.

Zaštitna mjera oduzimanja predmeta obavezno se izriče kad je prekršaj izvršen korišćenjem predmeta koji se oduzima, odnosno kad je predmet bio namijenjen izvršenju prekršaja ili je predmet koji se oduzima nastao zbog izvršenja prekršaja.

Zaštitna mjera zabrana vršenja poziva, djelatnosti ili dužnosti može se primijeniti u trajanju koje ne može biti duže od šest mjeseci.

Zaštitna mjera javnog objavljivanja odluke izvršava se na način što se odluka objavljuje u medijima dostupnim na cijeloj teritoriji Crne Gore.

VIII. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Postupci po pritužbama i tužbama

Član 39

Započeti postupci po pritužbama i tužbama za zaštitu od diskriminacije koji nijesu okončani do dana stupanja na snagu ovog zakona okončaće se u skladu sa Zakonom o zabrani diskriminacije („Službeni list CG“, br. 46/10, 18/14 i 42/17).

Rok za donošenje podzakonskog akta

Član 40

Podzakonski akt iz člana 30 stav 3 ovog zakona donijeće se u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Do donošenja podzakonskog akta iz stava 1 ovog člana primjenjivaće se Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja posebne evidencije o slučajevima prijavljene diskriminacije („Službeni list CG“, broj 50/14).

Prestanak važenja

Član 41

Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o zabrani diskriminacije („Službeni list CG“, br. 46/10, 18/14 i 42/17).

Stupanje na snagu

Član 42

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

*U ovaj zakon prenesene su *Direktiva Savjeta 2000/43/EZ* od 29. juna 2000. godine o primjeni načela jednakog postupanja prema licima bez obzira na njihovo rasno ili etničko porijeklo, *Direktiva Savjeta 2000/78/EZ* od 27. novembra 2000. godine o uspostavljanju opšteg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja, *Direktiva Savjeta 2004/113/EZ* od 13. decembra 2004. godine o primjeni načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pogledu pristupa i nabavke robe i pružanja usluga, *Direktiva 2006/54/EZ Evropskog Parlamenta i Savjeta* od 5. jula 2006. godine o primjeni načela jednakih mogućnosti i jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima zapošljavanja i rada, *Direktiva 2010/41/EU Evropskog parlamenta i Savjeta* od 7. jula 2010. godine o primjeni principa jednakog postupanja prema muškarcima i ženama koji su samozaposleni, *Direktiva Savjeta 79/7/EEZ* od 19. decembra 1978. godine o postupnoj primjeni načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima socijalne sigurnosti.